

İstanbul Darülfünunu'nda Alman Müderrisler 1915-1918

Yazar: Emre Dölen

Yayınevi: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul

Basım yılı: 2013

Sayfa sayısı: XXX+905

ISBN: 978-605-399-324-7

Türkçe literatürümüzde, Üniversite Reformu ile birlikte, Nazi Almanya'sından kaçarak İstanbul Üniversitesi'ne gelen çoğunluğu Yahudi kökenli bilim adamları ile ilgili çok sayıda, yeterli araştırma ve yayın vardır. Oysa yakın zamana kadar, I. Dünya Savaşı sırasında Darülfünun'a gelmiş olan Alman Müderrisler üzerine, ilgili disiplinlerin tarihçelerinde geçen kısa bilgi pasajlarının ve Türk-Alman eğitim ilişkilerinin genel tarihi ile ilgili kitapların dışında derli toplu ve ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır. Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi öğretim üyeliğinden emekli olan kimya profesörü ve bilim tarihi uzmanı Emre Dölen'in hazırladığı "İstanbul Darülfünunu'nda Alman Müderrisler 1915-1918" adlı kitap bu konudaki büyük eksikliği gideriyor.

Kitap; kimya, zooloji, botanik, jeoloji ve mineraloji, coğrafya, edebiyat, felsefe, psikoloji, filoloji, tarih, hukuk, iktisat ve maliye alanlarında Darülfünun'a Müderris olarak atanan yirmisi Alman ve biri Avusturya-Macaristan uyruklu 21 bilim adamı ile Muavin olarak atanan Alman uyruklu beş teknik yardımcının, üç yıllık süre içinde Türkiye'deki faaliyetlerini, Türkiye ve Almanya'da yaptıkları yayınları ve geride bıraktıkları olumlu ve olumsuz izleri konu ediniyor.

Yazarın önsözünde teşekkür ettiği yirminin üzerinde akademisyenin desteği ile Türkiye ve Almanya'da elde edilen ve çözümlenen çok sayıdaki belge ve yayına dayanarak hazırlanmış olan 935 sayfalık bu kitap, fotoğraf ve belge görüntülerini içeren 319 adet şekil ve tablonun yanı sıra belgeler ve açıklamalarından oluşan 322 sayfalık Ekler bölümü ile birlikte zengin bir kaynak niteliğini taşıyor. Kitapta 16 sayfalık kaynakça ve 11 sayfalık dizin yer alıyor.

Öyküsü 25 yıl kadar önce Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde Alman Müderrislerin atanma belgelerinin taranması ile başla-

mış olan kitap, Ekler bölümü dışında dokuz bölümden oluşuyor. Birinci bölümde 19. Yüzyılın son çeyreğinden itibaren giderek gelişen Türk-Alman ilişkileri ve Darülfünun'a Almanya'dan Müderris getirme konusundaki girişimler konu ediliyor. İkinci bölümde Alman Müderrislerin atanmaları ele alınıyor. Üçüncü bölümde "Osmanlı İmparatorluk Üniversitesi" adındaki ilk Türk-Alman Üniversitesi girişimi anlatılıyor. Sonraki dört bölümde ise alanlarına göre Alman Müderrisler ve yardımcıları ayrıntılı biyografileri ile tanıtılıyor. Dördüncü bölümde Edebiyat Fakültesi, beşinci bölümde Meteoroloji Teşkilatı, altıncı bölümde Hukuk Fakültesi ve yedinci bölümde Fen Fakültesi Alman Müderrisler çerçevesinde ele alınarak inceleniyor. Bu dört bölümde de ilgili alanların Türkiye'deki tarihi kapsamlı bir şekilde özetleniyor. Sekizinci bölümde ise özel bakışla Kimya Enstitüsü ele alınarak yazarın asıl uzmanlık alanı ve uzun yılların birikimi olan Türkiye'de kimya öğretiminin tarihine yer veriliyor. Son olarak dokuzuncu bölümde Alman Müderrislerin, Mondros Mütarekesi'nin hükümleri uyarınca 30 Ekim 1918 itibarıyla Türkiye'den ayrılmaları ile birlikte geride bıraktıkları etki ve izleri konu ediliyor.

"İstanbul Darülfünunu'nda Alman Müderrisler 1915-1918" zengin bir belge arşivi olarak araştırmacılara sunulmuş, aynı zamanda arka planda Osmanlı ve Alman bürokrasisinin politik ve stratejik mücadelelerinin ve ilişkilerin bugüne uzanan izlerinin lezzetine varılan, önemli bir kaynak niteliğini taşıyor.

Prof. Dr. Salih Murat Akkın

İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi,
Anatomi Anabilim Dalı, İstanbul
salihmuratakk@gmail.com